

ПРЕСТИЖ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ У ФІНЛЯНДІЇ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

У статті розглянуто досвід формування ціннісних орієнтирів і громадянської самосвідомості у населення та військовослужбовців Фінляндії, країні, яка здобула та захистила від збройної агресії свою незалежність у ХХ столітті. Проаналізована діяльність органів державної влади Фінляндії з питань підвищення престижу військової служби, відновлення та впровадження у збройних силах національно-історичних та військових традицій. Розкривається структура збройних сил Фінляндії і військово-політичного керівництва, завдання збройним силам Фінляндії; пріоритетні напрями військового будівництва; шляхи розвитку армії відповідно до Програми реформування збройних сил країни; завдання, пов'язані з наданням допомоги цивільним органам влади при ліквідації надзвичайних ситуацій, участю в багатонаціональних операціях за межами своєї території, розвитком військової співпраці з іншими країнами. Розглянута різностороння політична та економічна співпраця, а також культурно-гуманітарне співробітництво України та Фінляндії, міжнародні зв'язки з НАТО. Детально розкритий порядок комплектування армії, який здійснюється відповідно до закону про загальний військовий обов'язок та шляхом набору військовослужбовців за контрактом; терміни проходження військової служби, професійна підготовка військовослужбовців і резервістів, організація виховної роботи і відпочинку особового складу, виконання розпорядку дня, матеріального забезпечення військ. Вважається необхідним у виховній роботі з військовослужбовцями враховувати особливості фінського національного характеру, фінської культури, дотримання мовного етикету, повага до традицій і звичаїв старших поколінь. Важливе значення надається пропаганді військової служби та військовій професійній орієнтації молоді країни. Одним із головних завдань військового керівництва визначається організація тилового забезпечення та аутсорсінгу з тилових питань. Новим для України є досвід розвитку добровольчої національної оборони у Фінляндії, мета якої полягає в максимальному використанні ресурсів всього суспільства, особливо цивільних громадських організацій, в інтересах підвищення рівня обороноздатності держави.

Ключові слова: престиж військової служби, збройні сили, традиції.

Постановка проблеми. Зарубіжний досвід формування ціннісних орієнтирів і громадянської самосвідомості, престижу військової служби у країнах світу актуальний для України, насамперед тому, він сприяє зміцненню збройних сил, безпеки країни, авторитету держави. Від нього залежать моральний дух і бойова готовність, правопорядок, військова дисципліна і морально-психологічний стан військових колективів. Від престижу, привабливості військової служби залежить кількість добровольців, які бажають служити за контрактом в збройних силах. Він також обумовлює формування у населення готовності виступити на захист Батьківщини у разі нападу агресора. Історичний досвід переконливо показує, що від ставлення до збройних сил усіх верств суспільства багато в чому залежить морально-психологічний стан особового складу, відповідно, і боєготовність військ (сил), ефективність виконання ними завдань у мирний і воєнний час. Розвиток війська потребує використання досвіду інших держав для формування сучасних Збройних Сил та інших військових формувань України, забезпечення національної безпеки і оборони. Фінляндія рішуче підтримує і продовжить підтримувати Україну на міжнародному рівні в питаннях подовження санкцій проти РФ та євроінтеграції нашої країни. Фінляндія однією із перших ратифікувала Угоду про асоціацію України з ЄС, продовжує надавати суттєву гуманітарну допомогу. Обговорюються можливості залучення до стабілізації обстановки на сході України миротворчої Місії ООН та ймовірності участі в ній скандинавських військовослужбовців. Виникає потреба щодо вивчення досвіду Фінляндії з питань підвищення престижу військової служби, відновлення та впровадження у Збройних Силах України національно-історичних та військових традицій. Для створення системи військово-патріотичного виховання у суспільстві, яка спрямовується на формування національної гідності, духовно-моральних цінностей захисника України, пропаганду військових і культурних традицій українського народу, може бути корисним досвід військового будівництва Фінляндії. Країна пройшла

важкий шлях до набуття реальної незалежності. Причому в більшості випадків їй доводилося відстоювати свій суверенітет самостійно, без надійних союзників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою вивчення та впровадження досвіду військового будівництва та підвищення престижу військової служби в європейських державах, зокрема у Фінляндії, з огляду на її високу науково-практичну значущість, займається ряд як зарубіжних науковців та дослідників (Ерве-Базен К., Мейнандер Х., Стубб А., Юссіла О, Хентиль С., Ю. Невакиви Ю.), так і вітчизняних (Голубев А., Салахан С., СавченкоТ.).

Метою статті є розгляд досвіду формування ціннісних орієнтирів і громадянської самосвідомості у населення та військовослужбовців Фінляндії, престижу військової служби в цій країні та використання її досвіду в суспільстві та Збройних Силах України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Збройним силам будь-якої країни властиво періодично проходити через реформування. У зв'язку із цим у грудні 2012 року уряд Фінляндії опублікував оновлений документ про ключові завдання політики оборони й безпеки, суть яких полягає у відстоюванні незалежності і територіальної цілісності країни, а також у захисті основних цінностей: безпеки населення і добробуту фінського суспільства. У документі зазначається, що до 2015 року загальна чисельність збройних сил Фінляндії становитиме близько 230 тис. осіб. При цьому за рахунок скорочення особового складу збільшиться ефективність військ і систем озброєння, буде створена нова структура, покликана сприяти зміцненню місцевої самооборони. В документі підкреслюється, що для Фінляндії важливо зберегти стабільність і безпеку в Європі. За оцінкою фінського уряду, розширення ЄС, активна політика добросусідства і прагнення до європейської співпраці є істотним внеском у зміцнення безпеки на континенті, а розвиток Європейського Союзу і посилення його ролі у кризовому управлінні затверджують його як глобального гравця.

Держава дотримується трьох основних принципів політики безпеки й оборони: проведення політики неприєднання, комплектування збройних сил на основі загального військового обов'язку й оборона усєї території країни.

Збройні сили Фінляндії (у деяких джерелах їх також називають силами оборони) становлять сухопутні війська, військово-повітряні і військово-морські сили. Верховним головнокомандувачем збройних сил є президент, який здійснює керівництво ними через міністра оборони і головнокомандувача збройних сил. При цьому міністр оборони (у фінів це традиційно цивільна особа) відповідає за загальний стан і планування будівництва збройних сил, а також за забезпечення їхнього фінансування і закупівлю озброєння і військової техніки. Своєю чергою, головнокомандувач збройних сил несе відповідальність за бойову і мобілізаційну готовність, реалізацію планів будівництва збройних сил і управління військами (силами) при виконанні ними завдань за призначенням. З адміністративних і бюджетно-фінансових питань він підпорядкований міністру оборони, тоді як з питань бойової готовності, а також планування і власне застосування збройних сил – президенту.

У військово-адміністративному відношенні територія Фінляндії розподілена на зони відповідальності чотирьох військових губерній, трьох авіаційних і двох військово-морських командувань. Комплектування збройних сил здійснюється відповідно до закону про загальний військовий обов'язок і шляхом набору військовослужбовців за контрактом. Новобранців призивають після досягнення ними 19 років. Тривалість строкової служби рядового складу визначається їхньою військовою спеціальністю і становить шість, дев'ять або дванадцять місяців.

На сьогодні розвиток збройних сил Фінляндії здійснюється відповідно до Програми реформування збройних сил країни. У документі на основі аналізу міжнародного стану визначені можливі загрози безпеці Фінляндії, а також сформульовані завдання збройним силам і пріоритетні напрями військового будівництва. На цьому етапі перелік загроз національній безпеці країни істотно розширився і разом з «традиційними» серед найбільш небезпечних розглядаються: «агресивна» економічна політика інших країн, діяльність терористичних і злочинних угруповань, незаконна міграція, порушення постачань

енергоресурсів, кіберзлочинність, природні і техногенні катастрофи. Відповідно, на збройні сили Фінляндії додатково покладаються дещо нові завдання, пов'язані з наданням допомоги цивільним органам влади при ліквідації надзвичайних ситуацій, участю в багатонаціональних операціях за межами своєї території, розвитком військової співпраці з іншими країнами.

Як відомо, у трьох війнах, які Фінляндія вела з Росією/СРСР, вона зазнала поразки. Але, незважаючи на непорівнянність ресурсів і військових можливостей супротивників, фінська армія виявилася дуже міцним горішком, зажадавши від Радянської Армії максимального напруження сил для перемоги. Втративши території разом з мрією про "Велику Фінляндію", зазнавши важких втрат, країна проте зберегла незалежність.

Після закінчення війни національні пріоритети країни не дозволяли великих витрат на розвиток збройних сил. Під час "холодної війни" Фінляндія строго дотримувалася миролюбної політики нейтралітету, добросусідства і взаємовигідного економічного співробітництва з СРСР. Політичний клімат країни не допускав і донині не допускає відкритих проявів реваншизму і мілітаризму. До того ж Паризький мирний договір 1947 обмежив розміри оборонних сил Фінляндії до мінімальних потреб оборони.

Фінляндія займає 87-е місце в світі за чисельністю армії в мирний час, але при цьому стоїть на 49-му місці за співвідношенням кількості солдатів на 1000 жителів, обганяючи за цим показником США, Францію та Німеччину. Близько 1200 військовослужбовців за кордоном (міжнародні місії НАТО та ООН), включаючи Афганістан, Косово, Боснію і Чад.

Цікавим для України є порядок комплектування армії та терміни проходження військової служби у Фінляндії.

«Збройні сили комплектуються на основі закону про військову повинність, призовний вік - від 18 до 30 років, термін дійсної служби - 6, 9 та 12 місяців, - в залежності від військового фаху. Є можливість пройти замість військової служби альтернативну, громадянську, але число "альтернативників" невелике - престиж військової служби в Фінляндії традиційно високий. Незважаючи на традиційну повоєнну миролюбність і нейтралітет країни, армія Фінляндії має в Європі високий рейтинг - ще з часів "Зимової війни", коли їй вдалося самотужки протистояти першій військовій державі світу. Причому потрібно відзначити: фіни успішно оборонялися (а в 1941 році і наступали), маючи далеко не найсучасніше озброєння. Усім відомий "коктейль Молотова" - винахід саме фінів, його називали "наша відповідь Молотову" [1].

"Сьогодні Збройні Сили Фінляндії комплектуються змішаним способом. Частка професійних військовослужбовців і громадян, що проходять військову службу за призовом, становить відповідно 55 і 45%. У мирний час чисельність сил оборони Фінляндії, в якій близько 5,5 млн населення, становить 20 тисяч осіб, включаючи 7 тисяч цивільних службовців. При цьому Сили оборони Фінляндії на воєнний час становлять понад 400 тисяч. А розгортання угруповання воєнного часу має відбутися протягом 72 годин. У стані постійної боєготовності знаходяться тільки ВПС і деякі підрозділи ВМС. У Сухопутних військах немає жодного з'єднання або частини за штатами воєнного часу. Вони знаходяться в навчальних центрах. Їхнім завданням є підготовка призовників і резервістів, а також забезпечення мобілізаційного розгортання, на що з боку керівництва держави звертається особлива увага. Перехід на контрактну армію не розглядається, поки Фінляндія зберігає нейтральний статус, неодноразово заявляли у військовому відомстві цієї країни. Термін служби – до року. А, наприклад, професійні спортсмени або студенти спортивних шкіл проходять військовий курс лише за 66 днів. Проте останнім часом військові виступають за скасування різноманітних відстрочок. За бажання у фінській армії можуть служити і дівчата. Крім безпосередньої служби в Силах оборони, в державі також активно розвивається добровольча національна оборона. Її мета полягає в максимальному використанні ресурсів всього суспільства, особливо цивільних громадських організацій, в інтересах підвищення рівня обороноздатності держави. За даний напрямок відповідає Міністерство оборони Фінляндії" [2].

Заслужує на увагу досвід Фінляндії в питаннях політики оборони й безпеки Фінляндії щодо організації тилового забезпечення війська. Державна програму розвитку Збройних Сил України на період до 2020 року, яку затверджено Указом Президента України № 73/2017 від

22.03.2017 р, в прямій постановці не ставить пріоритетним питання утримання особового складу. Навпаки, документ про ключові завдання політики оборони й безпеки Фінляндії одним із головних завдань визначає тилове забезпечення та аутсорсінг з тилових питань. " Цивільні компанії тут не лише постачають у гарнізон продовольство і однострої. Їхні представники працюють на складах, тож можуть у будь-який час, наприклад, замінити солдатів постільну білизну. Вони ж формують сухпайки для забезпечення дій у полі. Причому є 12 варіантів такого забезпечення, – навіть для солдатів-вегетаріанців, тих, хто має алергію на окремі продукти, потребує посиленого пайка або навпаки – малокалорійного раціону" [3].

«У казармах – винятковий порядок і чистота, в їдальнях – вибір за принципом «шведського столу», обов'язкова наявність овочів. Під час медичних обстежень харчування в армії було вирішено включити в меню більше овочів і легкої їжі у зв'язку з тим, що у солдатів спостерігаються надлишки ваги, що, природно, призводить у молодих людей до підвищення цукру і холестерину в крові. Спільний проект армії та охорони здоров'я Фінляндії буде ставити своєю метою - зниження ваги військовослужбовців. Передбачаються також теоретичні заняття, в ході яких солдатів навчатимуть правильно харчуватися і не тільки в період служби, але й потім, за анкетами, які будуть видані кожному хто відслужив, контролюватимуть їх вагу. Турбота про вагу солдат - турбота про армію та її бойової готовності, за останні роки призовники стали важити майже на 4 кг більше, ніж повинні. Було опитано понад тисячі військовослужбовців і, як виявилось, багато з них воліють їсти їжу швидкого приготування - все це і призводить до ожиріння і, як наслідок, – до діабету. Який же солдат з цим захворюванням?

Особлива увага в армії Фінляндії приділяється вихованню на історичних військових традиціях із врахуванням національного менталітету, професійної підготовці військовослужбовців і резервістів. Розпорядок дня визначений таким чином, щоб було зручно не тільки для командирів, але і для кожного солдата. Важливими є питання пропаганди військової служби та військова професійна орієнтація молоді. Багато робиться для мотивації проходження військової служби.

"На загальну думку, головним достоїнством фінської армії є її солдат, – тип стійкого, витривалого воїна, що вміє тактично грамотно діяти в умовах північного театру військових дій, патріотичного і дисциплінованого, хоча й "індивідуаліста", – відображає національні особливості і ментальність фінів. Помилково бачити у фінських солдатів лише "лижників-диверсантів часів зимової війни": країна, 30 відсотків громадян якої мають вищу освіту, готує і добре технічно підготовлених солдатів.

Традиційно велика увага приділяється підготовці та професійному вдосконаленню офіцерського корпусу, зокрема офіцерів резерву - кістяка армії військового часу. Тут немає місця формалізму - до цього, як і до багато чого іншого, у Фінляндії підходять дуже ґрунтовно. Так, випускники університету Гельсінкі під час літніх військових зборів перед іспитом на чин офіцера резерву здійснюють 700-кілометровий марш-похід з Рованіємі в Гельсінкі - з усіма маневрами, стрільбами, біваками і форсуванням водних перешкод. На відміну від України, офіцерський корпус Фінляндії зберігає стабільність, традиції, наступність, стаж і досвід командування на всіх рівнях.

Також традиційний для Фінляндії високий ступінь громадської участі в обороні країни, – ще з часів "шюцкора", який представляв в 20-30-ті роки щось середнє між національною гвардією, армією резерву, добровільним оборонно-спортивним товариством і політичною організацією правого спрямування. За останніми опитуваннями троє з чотирьох фінів готові захищати Суомі зі зброєю в руках (щоправда, не всі впевнені в позитивному кінцевому результаті). У країні за підтримки Ради оборони і Військового союзу Вітчизни ефективно діє велика кількість організацій резервістів, військово-спортивних, жіночих та ветеранських спілок, гарнізонів та навчально-тренувальних таборів, де громадяни отримують і вдосконалюють свою військову підготовку і вчать діяти в умовах надзвичайних ситуацій. Традиції жіночої допоміжної організації "Лотта Сверд" продовжують 8000 "військових сестер". Цікавий факт: коли уряд вирішив скоротити асигнування на військові оркестри в

губерніях, населення дружно запротестувало. В Силах самооборони Фінляндії служать понад 5 тисяч жінок. Військові фахівці високо оцінюють і мобілізаційну готовність армії Фінляндії.

Військовозобов'язаними у фінській армії є всі здорові чоловіки віком від 18-60 років. Жінки можуть теж служити у фінській армії, якщо вони здорові і мають бажання послужити. Якщо поважна причина (наприклад, віросповідання) не дозволяє проходити службу в звичайному порядку, то юнаки йдуть на цивільну (альтернативну) службу, яка зазвичай проходить у лікарнях, будинках престарілих, в різних соціальних службах, де вони працюють повний робочий день, і терміни такої служби збільшуються і складають близько 400 днів. Тоді, як у звичайному порядку, – 12 місяців, а то й менше – 180 днів. Особливо восени перед призовом в армію по телебаченню в Фінляндії демонструють передачі про будні фінської армії. Будні як будні. Стройова підготовка, життя в польових умовах, теоретична підготовка, підготовка до виживання за найбільш неймовірних військових можливих обставин. Фінська армія добре оснащена - озброєння найсучасніше, воно достатнє для того, щоб охороняти кордони своєї країни, для відбиття військової агресії (вони знають, що це таке), звичайно ж, чоловіча частина населення і повинна вміти стріляти, бути фізично здоровою і сильною, вміти підкорятися, в даному випадку, офіцерам, перебувати в суто чоловічому колективі. Дідівщина у фінській армії виключена повністю. Офіцери справедливі і суворі, але приниження гідності людини в особі солдата відсутня. Все досить коректно і строго, але немає нестатутних відносин. Якщо є хоч найменший натяк на це, завжди є до кого звернутися: для контролю за відносинами в армії наймається спеціальна людина. Роль матерів, що пестять своїх синів, у Фінляндії зводиться тільки присутністю на святі присяги, якщо вони це побажають. І все. Комітети солдатських матерів для фінів - протиприродне явище, коли мова йде про виховання чоловіків. У Фінляндії хворих людей в армію не призивають, додаткова медична комісія, коли солдат вже в армії, виключає тих, у кого виявлені захворювання. Нестійка психіка – одна з найпоширеніших причин, коли юнак звільняється від служби на підставі медичних тестів і медичних обстежень. Молоді люди, що схильні до депресій, не служать у фінській армії. Звільняються від призову та студенти, поки не закінчать навчання.

Останнім часом стали тимчасово звільняти від служби юнаків, залежних від Інтернету. Фінські лікарі вважають це теж захворюванням, і відсутність Інтернету, якому юнаки присвячували дні, може бути стресом для них під час служби. У Фінляндії є і противники такого відтермінування, які вважають, що потрібно приводити до ладу мізки завзятих комп'ютерників. Питання спірне, але факт залишається фактом - такі хлопці були відправлені додому, їм дали відстрочку на певний час. За медичними показаннями у Фінляндії майже 10% юнаків отримали білий квиток. Випадки «укоосу» від армії у Фінляндії вкрай рідкісні. У фінському суспільстві якимось навіть непристойно зізнаватися, що ти не служив в армії. Це одразу знижує статус людини.

Зараховані до фінської армії ведуть досить цікавий спосіб життя. Вони вчаться військовому мистецтву, займаються боротьбою, регулярно відвідують басейн, тренажерний зал, більярд, користуються Інтернетом, мобільними телефонами, їздять додому на вихідні, зустрічаються з друзями – одним словом, нітрохи не випадають з життя. Самі призовники цінують армію за те, що тут зближуються люди з різних верств населення, налагоджуються дружні зв'язки. Для них армія - це враження, які не забудуться.

Після служби вони повертаються на своє місце роботи і той, хто відслужив в армії, має більшу перевагу при вступі на нове місце роботи. Служба в армії стимулює кар'єрне зростання. Багато хто залишається служити в армії, стають молодшими офіцерами, зробивши цю службу - справою свого життя. Офіцери підтягнуті та спортивні, освічені й культурні.

Підйом у фінській армії в 6 ранку. Бійці проходять щоденну підготовку. Правда, все тільки з дозволу лікаря. Щоб боєць отримав такий дозвіл, потрібно оцінити фізичні можливості його організму: він повинен довго бігати, плавати і т.п. Крім цього військовослужбовці проходять і психологічні тести на кмітливість і адекватність. Військових навчають абетці Морзе. Але спочатку перевіряють на здатність стати радистом, ступінь сприйняття сигналів на слух тощо. Взагалі в армійській підготовці фінських

військовослужбовців діє система балів. Чим більше солдат заробив балів, тим більше у нього відгулів. Бали нараховуються за більшу кількість віджимань, довшу дистанцію в бігу і так далі. Якщо говорити про побут, то все дуже цивілізовано. Годують бійців 3-4 рази на день. Вранці до 7:00, вдень до 12:00, ввечері до 17:00 і ще можна після 19:00 сходити на щось на зразок вечері. Спочатку армії повинні ретельно стежити за порядком, прибирають по 3 рази на день, а коли у них виробиться звичка прибирати чисто і швидко, досить буде одного разу. Крім того, що службовців відпускають на вихідні додому і дають їм відгули, у них є особливі години, коли в 18:00 відпускають з частини, і треба повернутися до 21:00. Бійця можуть відпустити залагодити якісь банківські справи або на фестиваль, в якому той повинен, наприклад, брати участь. Але збройні сили, перш за все, повинні стояти на варті миру і порядку. Навіть в армії в стані миру солдати фінської армії можуть бути сформовані в загони швидкого реагування. Фінська армія - сувора і потужна.

Солдата від простого громадянина відразу ж можна відрізнити за формою, якщо точніше – по камуфляжу. До його розробки фінські фахівці інституту дослідження лісу підійшли з особливою серйозністю. Були вивчені сотні ландшафтів Фінляндії: гаї, чагарники, діброви. У підсумку всі дані звели до трьох кольорів, які і помістили на камуфляж з додаванням природних тіней, так званого "кольору чорного вугілля". Цей камуфляж ретельно тестували на місцевості, після чого взяли остаточно (до того ж – запатентували). Називається він M05. Сніговий M05 – це двоколірний камуфляж на основі лісового. У тестах зарекомендував себе відмінно. Силует бійця втрачає чіткість в декількох десятках метрів від спостерігача під час снігопаду. Фінська армія - це грізна бойова міць. Фінські стрілки славляться по всьому світу. У бою вони неспішні, але зважені і виважені, точні і холоднокровні. Ще в роки громадянської війни 1918 року, а потім у 1939, 1941-1945 роках бійці довели свою майстерність. Фінським стрільцям був встановлений пам'ятник, який знаходиться в Гельсінкі на території Арсеналу " [4].

Розглядаючи питання впровадження досвіду військового будівництва у Фінляндії, не слід допускати сліпого механічного копіювання без врахування національних, історичних, економічних та інших особливостей і традицій, що склалися в Збройних Силах України. Наряду із позитивним, за повідомленнями засобів масової інформації, у Фінляндії старанно приховують факти ігнорування молоддю необхідності пройти армійську службу.

«Термін служби у фінській армії – 11 місяців. Призовний вік – 18 років. Щоправда, студентам на час навчання може бути надана відстрочка. Багато молодих людей зловживають цією можливістю і не поспішають отримати диплом, намагаючись по максимуму відстрочити службу в армії. Однак віддати свій борг батьківщині їм все одно доводиться, оскільки у цій країні підлягають призову чоловіки до 60 років. Тому багато хто вважає, що краще відразу у 18 років піти служити, ніж переносити військові будні на більш пізній вік, коли треба вже займатися кар'єрою і виховувати дітей. І зрозуміло, деякі студенти воліють не зловживати відстрочкою і відслужити під час навчання, для чого навчальний заклад зобов'язаний надати такому студенту відповідну відпустку. Всі призовники фінської армії, незалежно від віку та освіти, проходять службу в армії на рівних умовах. Єдиний виняток - це віросповідання, яке не дозволяє брати до рук зброю. Такі релігійні юнаки йдуть на цивільну службу, яка зазвичай проходить у лікарнях, будинках престарілих або в соціальних центрах, де вони працюють повний робочий день. Але, як показує практика, молоді люди після проходження подібної альтернативи, піддаються у суспільстві ще більш злісним глузуванням, аніж ті, хто від армії взагалі «відкосив».

А адже, молодь все частіше саботує заклик. Нерідко бувають випадки, коли хлопці йдуть на медогляд у п'яному вигляді, ведуть себе неадекватно, демонструють наявність у себе ознак нестійкої психіки. Фінські юнаки також обізнані, що осіб, схильних до депресій, а також залежних від Інтернету, в армію не беруть. Ці поблажки в правилах для майбутніх призовників все частіше йдуть у хід у фінської молоді. Головна причина, чому фінські хлопці не прагнуть іти в армію, полягає в тому, що вони не знаходять для себе у військовій службі нічого

корисного і цікавого. Деякі навіть вважають, що фінська армія носить лише символічний характер і реально не відіграє ніякої ролі у забезпеченні безпеки держави" [5].

Особливості фінського національного характеру: звичаї і традиції Фінляндії проявляються і в армійських умовах. Наприклад, дотримання мовного етикету або ставлення до слова, що не завжди враховується у спілкуванні між військовослужбовцями Збройних Сил України.

"... фіни насторожено ставляться до тих, хто говорить занадто голосно, або занадто швидко. Більш того, підвищення голосу вони вважають проявом грубості. Спірні питання фіни вирішують за столом переговорів. Якщо під час розмови Ви відводите очі, дивіться по сторонам - то для фіна це буде явною ознакою Вашого лукавства. Ці традиції вже в крові фінів. При спілкуванні з фіном варто пам'ятати й інше правило: «Сміх розумного не чути, а видно». Взагалі-то фінська традиція передбачає досить-таки педантично ставлення до слів. Переривати іншого - прояв неввічливості і в Фінляндії воно не вітається. Фіни ставляться до своїх національних звичаїв куди дбайливіше. Ви ніколи не побачите, щоб фін демонстрував неприязнь до фінської культури, або намагався відокремитися від традицій і звичаїв своїх предків. Фінам далеко до пунктуальності німців, чиєю національною особливістю ця сама пунктуальність давно вже визнана всіма. Проте, запізнення на зустріч може бути сприйнято фіном як легковажність, що навряд чи додасть Вам його поваги. Відносини між статями, згідно зі звичаями Фінляндії, будуються на підставі рівності і партнерства. Дуже цінують у чоловіках ввічливість. Ще одна хороша традиція в Фінляндії - це регулярні заняття спортом, причому незалежно від віку і статі займається, так само як і від погодних умов і місця проживання. На розвиток масового спорту країна виділяє майже 7% свого бюджету! Найпопулярнішим видом спорту, що цілком зрозуміло для північної країни - залишаються лижі. У такому ставленні до спорту проявляється і ще один фінський звичай: піклується про своє власне здоров'я і здоров'я оточуючих тебе людей. Наприклад, у Фінляндії давно заборонено курити в громадських місцях. Світська розмова ні про що – явище відносно нове для фінської культури, і абстрактну пропозицію фін може сприйняти всерйоз. Переривати іншого – прояв неввічливості, і в Фінляндії воно не вітається "[6].

Агресивна політика Росії ставить завдання перед керівництвом Фінляндії переглянути питання зміцнення обороноздатності держави. "Збройні сили Фінляндії також концентрують увагу на завданні оборони території держави. При цьому останні дії Російської Федерації (агресія на Сході України та провокації на Балтиці) вимагають ревізії стратегічного бачення фінської безпекової політики. В рамках цього процесу в 2017 році планується затвердити кілька важливих документів – нову Білу Книгу та стратегічний план міністерства оборони (STRATPLAN 2035). Одним з пріоритетних напрямків діяльності для країни стає теоретичне вивчення актуального питання протидії гібридним загрозам. За ініціативою кількох країн-членів НАТО та ЄС у Фінляндії створюється відповідна установа – Центр протидії гібридним війнам (Anti-Hybrid Warfare Center). Вона має боротися з кіберзагрозами, пропагандою та дезінформацією. Центр буде консультувати зацікавлені країни, допомагаючи виявити факти гібридної агресії та впливу, а також надаватиме послуги з спецпідготовки з метою підвищення готовності до боротьби з ними"[7].

"Найбільш боєздатні загони Армії Фінляндської Республіки незабаром будуть стягнуті до кордону із Російською Федерацією, у першу чергу, додаткові війська швидкого реагування. Все це відбувається на тлі трагічних українських подій: московської окупації Криму та війни на Донбасі. Чисельність фінляндської армії на 2014-й р. становила 30 тис. 500 бійців. У разі війни задіяні будуть також 230 тис. резервістів, хоча в резерві на січень 2015-го р. становило близько 900 тис. бійців. З такими показниками Фінляндія підійшла до сьогодення після кількох років реформування. Війна в Україні повернула у фінляндський політикум дискусію щодо збільшення військового бюджету Фінляндії. Збільшення витрат армії підтримують і більшість фінляндців, які цілком згодні з тим, що грошей на військові потреби варто виділити більше. Фінляндська армія раніше комплектувалась завдяки загальній військовій повинності для чоловіків від 18 до 30 років. Перехід на контрактну армію не

розглядається, адже Фінляндія як і сусідня Швеція зберігає нейтральний статус, про що неодноразово заявляли у фінляндському військовому відомстві. Термін служби у фінляндських збройних силах – 1 рік, а наприклад, професійні спортсмени та студенти спортшкіл проходять військовий курс всього за 66 днів. Але останнім часом військові виступають за скасування різних відстрочок. При бажанні до фінляндської армії можуть вступити на службу і дівчата. Наприклад, в 2015 р. майже 300 фінляндських жінок почали проходити строкову службу в лавах збройних сил країни. згідно із статтями фінляндської доктрини загальної оборони, всі громадяни країни повинні допомагати збройним силам як у мирний час, так і в часи війни. Для підготовки населення до можливих бойових дій була створена спеціальна організація – "Національна асоціація оборони", яка регулярно проводить тренінги для цивільного населення у віці від 15 років. У складі асоціації безліч організацій, таких, як, наприклад, "Спільнота мисливців Фінляндії" або "Жіноча ліга оборони республіки", які також знають, як треба поводитись у разі війни. Варто сказати, що фінляндські військові періодично перераховують власних резервістів. Так, у квітні минулого 2014-го р. резервісти отримали повістки, де вказувалося куди їм варто прибути в разі війни із РФ. Згідно із новими інструкціями міністерства оборони Фінляндії, у випадку воєнних дій варто брати із собою тільки смартфон і посвідчення особи, так як фінляндська армія забезпечить своїх вояків, і резервістів у першу чергу, всім необхідним. Хоча ще в недалекі 1990-ті рр. військові рекомендували не забувати вдома сокиру, сірники і компас! "[8].

Не дивлячись на то, що пріоритетом для Фінляндії залишається національно-територіальна оборона, держава приділяє значну увагу міжнародному співробітництву з Україною та стосункам з НАТО. "Різностороння політична та економічна співпраця, а також культурно-гуманітарне співробітництво України та Фінляндії мають значні досягнення, до того ж наші країни об'єднує міжуніверситетське партнерство. Наприклад, з вересня 2008 року в Алексантері Інституті при Гельсінському університеті запроваджено програму «Українські студії». Ця ініціатива спрямована на поширення знань про Україну серед студентів та дослідників вищих навчальних закладів Фінляндії, а також на вивчення фінськими та іноземними студентами української мови, літератури, історії та культури. Фінляндія надає перевагу національній обороні, спираючись на загальний військовий обов'язок і значний резерв. Щорічно понад 20 тисяч чоловіків і до 500 добровольців-жінок проходять навчання у Силах оборони Фінляндії. Стосунки з НАТО можуть бути дуже корисними для довгострокового розвитку міцних національних збройних сил, але власна армія має бути сильною навіть у разі членства в НАТО. У Фінляндії є гарний досвід участі в операціях з урегулювання криз під егідою НАТО. Саме це, мабуть, є найбільш помітним аспектом відносин з Альянсом з 1994 року, коли Фінляндія приєдналася до програми «Партнерство заради миру». З того часу країна неодноразово підтверджувала, що здатна дотримувати власні обіцянки, і під час операцій із врегулювання криз, і під час навчань, а НАТО, зі свого боку, залучало Фінляндію до багатьох видів власної діяльності, до яких раніше допускалися лише члени Альянсу. Із 1995 року фінський батальйон брав участь у операціях НАТО на Балканах – спершу в IFOR (багатонаціональна миротворча сила у Боснії і Герцеговині), а пізніше (з 1996 року) – у SFOR (сили НАТО з підтримки миру в Боснії і Герцеговині). Фінляндія приєдналася до операції ISAF у Афганістані в січні 2002 року, і з того часу в розпорядженні НАТО постійно перебували до 200 фінських солдатів, а внесок країни у місію «Рішуча підтримка» становить близько 80 військових. 1,5% оборонного бюджету витрачається на участь у міжнародних миротворчих або антикризових операціях. І хоча однак разом із тим країна відряджає на різні міжнародні операції близько 500 солдатів. І досвід участі в цих операціях дозволяє стверджувати, що професіоналізм і боєздатність фінських військових на дуже високому рівні"[9].

Висновки

1. Збройний конфлікт у східних регіонах України вимагає швидкого реформування Збройних Сил України. Для здійснення та удосконалення засад воєнної політики, впровадження європейських норм та принципів у функціонуванні Збройних Сил України,

підвищення престижу військової служби, особливо її соціальної складової, необхідно враховувати досвід блока НАТО та інших європейських держав. Важливим серед них є досвід Фінляндії з питань організації національної безпеки і оборони, відновлення та впровадження в армії країни національно-історичних та військових традицій, підтримання високого авторитету військовослужбовців.

2. Армія традиційно є носієм ідеї, за яку віддає власне життя. Основою військової ідеології мусить бути певні традиції, а традиції раптово не творяться. Насильно їх насадити теж не можна. При формуванні національно-бойових традицій Збройних Сил України важливо використовувати позитивний досвід провідних країн світу, у тому числі Фінляндії. Перш за все треба імплементувати його згідно з українськими реаліями та врахуванням власної практики військового будівництва.

3. Для забезпечення високої мотивації громадян України до захисту Вітчизни необхідно створити належні умови для проходження військової служби, визначити чіткі національні ідеологічні та світоглядні орієнтири, спрямовані на формування у військовослужбовців свідомого виконання завдань щодо захисту Української держави. Важливо забезпечити належні соціально-побутові умови для військовослужбовців, гідне їх фінансове та житлове забезпечення, у тому числі, на прикладі Фінляндії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.harmony.com.ua/text/3069.html>.
2. Резервісти - основа армій багатьох країн світу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://wartime.org.ua/26948-rezervsti-osnova-army-bagatoh-krayin-svtu.html>
3. Савченко Т. Збройні сили Фінляндії: коли сусід Росія. - Народна Армія. – №9. – 2014.
4. Сили самооборони Фінляндії - батьківщини «коктейлю Молотова. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: (<http://www.harmony.com.ua/text/3069.html>)
5. [Електронний ресурс] - Режим пошуку: <https://wartime.org.ua/5814-prizov-u-krayinah-svtu.html>
6. [Електронний ресурс] - Режим пошуку: <http://e-finland.ru/info/culture/osobennosti-finskogo-natscionalnogo-haraktera-obychai-i-traditscii-finlyandii.html>
7. Безпекова та оборонна політика нейтральних країн Європи в умовах дестабілізації системи міжнародних відносин. [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.niss.gov.ua/content/articles/files/bezpeka-93fb8.pdf
8. Ковальов Д. Фінляндська армія та війна в Україні. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://initiativenational.blogspot.com/2015/08/suomen-armeija-ja-ukrainan-kriisi.html>
9. Сидоров Є. Скандинавська підтримка України. - Військо України. – №3, березень, 2018. – С. 6-11.

REFERENCES:

1. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.harmony.com.ua/text/3069.html>.
2. Rezervisty - osnova armii bahatokh krain svitu. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://wartime.org.ua/26948-rezervsti-osnova-army-bagatoh-krayin-svtu.html>
3. Savchenko T. Zbroini syly Finliandii: koly susid Rosiia. - Narodna Armiiia. - №9. - 2014.
4. Syly samooborony Finliandii - batkivshchyny «kokteiliu Molotova. [Elektronnyi resurs] - Rezhym dostupu: (<http://www.harmony.com.ua/text/3069.html>)
5. [Elektronnyi resurs] - Rezhym poshuku: <https://wartime.org.ua/5814-prizov-u-krayinah-svtu.html>
6. [Elektronnyi resurs] - Rezhym poshuku: <http://e-finland.ru/info/culture/osobennosti-finskogo-natscionalnogo-haraktera-obychai-i-traditscii-finlyandii.html>
7. Bezpekova ta oboronna polityka neitralnykh krain Yevropy v umovakh destabilizatsii systemy mizhnarodnykh vidnosyn. [Elektronnyi resurs]. Rezhym poshuku: www.niss.gov.ua/content/articles/files/bezpeka-93fb8.pdf
8. Kovalov D. Finliandska armiiia ta viina v Ukraini. [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <http://initiativenational.blogspot.com/2015/08/suomen-armeija-ja-ukrainan-kriisi.html>
9. Sydorov Ye. Skandynavska pidtrymka Ukrainy. - Viisko Ukrainy. - №3, berezen, 2018. - S. 6-11.

ПРЕСТИЖ ВОЕННОЙ СЛУЖБЫ В ФИНЛЯНДИИ: ОПЫТ ДЛЯ УКРАИНЫ

В статье рассмотрен опыт формирования ценностных ориентиров и гражданского самосознания у населения и военнослужащих Финляндии, стране, которая получила и защитила от вооруженной агрессии свою независимость в XX веке. Проанализирована деятельность органов государственной власти Финляндии по вопросам повышения престижа военной службы, восстановления и внедрения в вооруженных силах национально-исторических и военных традиций. Раскрывается структура вооруженных сил Финляндии и военно-политического руководства, задачи вооруженным силам Финляндии; приоритетные направления военного строительства; пути развития армии в соответствии с Программой реформирования вооруженных сил страны; задачи, связанные с оказанием помощи гражданским властям при ликвидации чрезвычайных ситуаций, участием в многонациональных операциях за пределами своей территории, развитием военного сотрудничества с другими странами.

Рассмотрено разностороннее политическое, экономическое, культурно-гуманитарное сотрудничество Украины и Финляндии, международные связи с НАТО. Подробно раскрыт порядок комплектования армии, который осуществляется в соответствии с законом о всеобщей воинской обязанности и путем набора военнослужащих по контракту; сроки прохождения военной службы, профессиональная подготовка военнослужащих и резервистов, организация воспитательной работы и отдыха личного состава, выполнение распорядка дня, материального обеспечения войск. Считается необходимым в воспитательной работе с военнослужащими учитывать особенности финского национального характера, финской культуры, соблюдение речевого этикета, уважение к традициям и обычаям старших поколений. Важное значение придается пропаганде военной службы и военной профессиональной ориентации молодежи страны. Одной из главных задач военного руководства определяется организация тылового обеспечения и аутсорсинга из тыловых вопросов. Новым для Украины является опыт развития добровольческой национальной обороны в Финляндии, цель которой заключается в максимальном использовании ресурсов всего общества, особенно гражданских общественных организаций, в интересах повышения уровня обороноспособности государства.

Ключевые слова: престиж военной службы, вооруженные силы, традиции.

Dorokhov M.S.

PRESTIGE OF THE MILITARY SERVICE IN FINLAND: EXPERIENCE FOR UKRAINE

The article dwells on the experience of the formation of value orientations and civic self-awareness of the population and servicemen in Finland, a country that gained and defended its independence from armed aggression in the XX century. The work of the Finnish authorities on improving the prestige of military service, the restoration and implementation of national historical and military traditions in the armed forces are analyzed. The structure of the armed forces of Finland and military and political leadership, as well as the task of the armed forces of Finland are studied. The article also analyses priority directions of military construction; ways of development of the army in accordance with the Program for the reform of the armed forces of the country; tasks related to providing assistance to civilian authorities in the elimination of emergencies, participation in multinational operations outside its territory, development of military cooperation with other countries. Various political and economic cooperation, as well as cultural and humanitarian cooperation between Ukraine and Finland, international relations with NATO are considered. The procedure for recruiting the army that is carried out in accordance with the law on general military duty and the recruitment of servicemen by contract is detailed; terms of military service, vocational training of servicemen and reservists, organization of educational work and recreation of personnel, execution of the order of the day, material support of troops. It is considered necessary in the educational work with military personnel to take into account the features of the Finnish national character, the Finnish culture, the observance of language etiquette, respect for the traditions and customs of older generations. The propaganda of military service and the military professional orientation of the country's youth are of great importance. One of the main tasks of the military leadership is determined by the organization of logistics and outsourcing on the rear issues. Ukraine can gain new experience from the peculiarities of the development of voluntary national defense in Finland, which aims at maximizing of the resource use of the entire society, especially civil society organizations, to raise the level of state's defense capability.

Keywords: prestige of military service, armed forces, traditions.